ЗАКЛЮЧЕНИЕ НА ГЕНЕРАЛНИЯ АДВОКАТ
Г-ЖА Е. SHARPSTON
представено на 17 юли 2008 година [1]

1. В това производство по член 226 ЕО Комисията твърди, че в две отношения Испания не изпълнява задълженията си по член 3, параграфи 1, 2 и 4 от Директива 2000/35 (наричана по-нататък „Директивата“) [2]. Първо, Комисията твърди, че разпоредба в националния закон, с който се транспонира Директивата, допуска срокът за плащане за определени стоки да се удължи от 60 на 90 дни, без автоматично да се прилага по-високият лихвен процент при забава за плащане, който съгласно член 3, параграф 2 от Директивата следва да се прилага при такива обстоятелства. Второ, Испания отлага влизането в сила на 60-дневния срок за 1 юли 2006 г., докато Директивата, която изисква да бъде въведена във вътрешното право до 8 август 2002 г., не предвижда никакво частично или постепенно прилагане на своите разпоредби.

Приложима правна уредба

Директивата

2. Целта на Директивата е да противодейства на забавата за плащане по търговските сделки, която по-специално се явява тежест за малките и средните предприятия [3].

3. Съгласно съображение 18 от Директивата същата „взема под внимание проблема за дългите договорни срокове за плащане, и в частност съществуването на някои категории договори, за които подългите срокове, съчетани с ограничаване на свободата на договаряне, или по-високият лихвен процент могат да бъдат основателни“.

1 — Език на оригиналния текст: английски.

2 — Директива 2000/35/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 29 юни 2000 година относно борбата със забавяне на плащане по търговските сделки (ОВ L 200, 2000 г., стр. 35; Специално издание на български език 2007 г., глава 17, том 1, стр. 226).

3 — Съображение 7 от Директивата.

4. В съображение 19 се посочва, че Директивата следва да забрани злоупотребата със свободата на договаряне във вреда на кредиторите и се изброяват различни фактори, които могат да се считат за такава злоупотреба.

5. Член 2, параграф 2 от Директивата определя „забавата за плащане“ като „превишаване на сроковете на плащане, договорни или законни“.

6. Член 3 е озаглавен „Лихва за забава за плащане“. Той предвижда:

„1. Държавите членки следят за това:

а) лихвите по смисъла на буква г) да стават дължими от деня, следващ датата на плащане или изтичането на срока на плащане, определен в договора;

б) ако датата или срокът на плащане не е определен в договора, лихви се дължат автоматично, без да е необходима покана:

i) тридесет дни след датата на получаване от длъжника на фактурата или на равностойно искане за плащане; или

ii) ако датата на получаване на фактурата или на равностойното искане за плащане е неизвестна, тридесет дни след датата на получаване на стоките или на предоставяне на услугите; или

iii) ако длъжникът получи фактурата или равностойното искане за плащане преди стоките или услугите, тридесет дни след получаването на стоките или предоставянето на услугите; или

iv) ако в закона или в договора е предвидена процедура за приемане или проверка, с която да се установява съответствието на стоките или услугите с договора, и ако длъжникът получи фактурата или равностойното искане за плащане преди или на датата на приемане или на проверка, тридесет дни след тази последна дата;

[…]

г) лихвеният процент за забава на плащане („законен процент“), който длъжникът е длъжен да плати, представлява сбор от лихвения процент, използван от Европейската централна банка при последната ѝ основна операция по рефинансиране[4], извършена преди първия календарен ден на въпросното полугодие („основен процент“) и най-малко седем пункта („марж“), освен ако друго не е предвидено в договора. […]

[…]

2. За някои категории договори, които трябва да бъдат определени от националното законодателство, държавите членки могат да определят срока на дължимост на лихвите [да се чете: „срока, след който се дължат лихви“] на най-много шестдесет дни, ако те възпрепятстват страните по договора да надхвърлят този срок, или ако те определят задължителен лихвен процент, който надхвърля значително законния процент.

4 — Както е определен в член 2, параграф 4 от Директивата.

3. Държавите членки предвиждат, че договор за датата на плащане или за последствията от забава на плащане, който не съответства на разпоредбите на параграф 1, букви б), в) и г) и на параграф 2, не се прилага или може да е основание за иск за обезщетение за вреди, когато […] той представлява явна злоупотреба по отношение на кредитора. […] Ако се установи, че един такъв договор е явна злоупотреба, се прилагат разпоредбите на закона, освен ако националните съдилища не определят други условия, които да са справедливи.

4. Държавите членки следят за това, в интерес на кредиторите и конкурентите да съществуват подходящи и ефективни средства за прекратяване използването на условия, които са явно несправедливи по смисъла на параграф 3.

[…]“

7. Член 6, параграф 1 изисква държавите членки да въведат в сила законовите, подзаконовите и административните разпоредби, необходими, за да се съобразят с Директивата, най-късно до 8 август 2002 г. Член 6, параграф 2 разрешава на държавите членки да запазят или да приемат по-благоприятни за кредиторите разпоредби от необходимите за спазване на Директивата.

Испанското законодателство

8. Директивата е транспонирана в Испания със Закон 3/2004 от 29 декември 2004 [5] за борба със забавата за плащане по търговски сделки („Закон 3/2004“) [6].

9. Член 4, параграф 1 от Закон 3/2004 предвижда, че срокът за плащане е уговореният между страните „при спазване на приложимата правна уредба“, а при липсата на такава уговорка — посоченият в член 4, параграф 2. Тази разпоредба определя 30-дневен срок при едни и същи условия с член 3, параграф 1, буква б), подточки i)—iv) от Директивата.

10. Член 7, параграф 1 от Закон 3/2004 предвижда, че лихвеният процент при забава за плащане е уговореният между страните, а при липсата на такава уговорка — законният лихвен процент по член 7, параграф 2, който от своя страна транспонира по същество изискванията относно законния лихвен процент, посочени в член 3, параграф 1, буква г) от Директивата.

11. Съгласно член 9, параграф 1 от Закон 3/2004 споразуменията, които са сключени между страните относно срока за плащане или относно последствията от забавата за плащане и които се отклоняват от срока, определен в член 4, параграф 2 за случаите, когато страните не са уговорили друг срок, или съответно от законния лихвен процент, регламентиран в член 7, параграф 2, са недействителни, ако представляват явна злоупотреба по отношение на кредитора.

12. Освен номерираните членове Закон 3/2004 съдържа и някои други разпоредби. Първата „допълнителна разпоредба“ от Закон 3/2004 гласи, че плащанията към доставчиците, регламентирани със Закон 7/1996 от 15 януари 1996 г. относно търговията на дребно („Закон 7/1996“) [7], са уредени главно в член 17 от по-ранния закон и че по-късният закон има субсидиарно приложение.

13. Първата част на втората „заключителна разпоредба“ от Закон 3/2004 изменя член 17 от Закон 7/1996 [8]. Доколкото е релевантен, този член сега предвижда следното:

„1. Освен при изрично споразумение, търговците заплащат цените на закупува-

5 — Комисията предявява иск по член 226 ЕО срещу Испания поради късното транспониране на Директивата (дело C-384/03). Тя оттегля иска си след приемането от Испания на Закон 3/2004. С определение от 28 април 2005 г. (ОВ C 182, стр. 33) Съдът заличава дело C-384/03 от регистъра.

6 — BOE № 314 от 30 декември 2004 г.

7 — BOE № 15 от 17 януари 1996 г., стр. 1243.

8 — Съгласно мотивите към Закон 3/2004 разпоредбите, свързани с несправедливите условия, изискват член 17, параграф 3 от Закон 7/1996 да бъде изменен, за да се съобразят плащанията към доставчиците с условията на по-късния закон.

ните от тях стоки в тридесетдневен срок, считано от датата на доставката.

[…]

3. Плащането за пресните и нетрайни хранителни стоки в никакъв случай не трябва да бъде отлагано с повече от тридесет дни. Плащането за другите хранителни стоки и бързооборотни стоки не трябва да бъде отлагано с повече от шестдесет дни, освен ако в изрично споразумение в полза на доставчика не се предвиждат икономически компенсации, съответни на по-голямото отлагане, като в никакъв случай плащането не може да бъде отлагано с повече от деветдесет дни.

[…]

5. Във всички положения лихви за забава се дължат автоматично от деня, следващ указаната за плащането дата, а при липсата на споразумение — от датата, на която плащането е трябвало да се извърши съгласно разпоредбите на параграф 1. В този случай приложимият процент при определянето на размера на лихвата е предвиденият в член 7 от [Закон 3/2004], освен ако страните са уговорили различен процент, който в никакъв случай не може да бъде по-нисък от законния лихвен процент, увеличен с 50 процента.“

14. Втората част на втората „заключителна разпоредба“ от Закон 3/2004 съдържа преходна разпоредба, съгласно която максималният срок от шестдесет дни, предвиден в член 17, параграф 3 от Закон 7/1996 (изменен), се прилага от 1 юли 2006 г. Дотогава „плащането за хранителните стоки, които не са нито пресни, нито нетрайни, и за бързооборотните стоки не трябва да бъде отлагано с повече от деветдесет дни, считано от датата на доставяне на стоката“.

Производство

15. Комисията получава жалба, в която се твърди, че Директивата е неправилно транспонирана в испанския закон. На 13 юли 2005 г. тя изпраща на Испания официално уведомително писмо, в което твърди, че Закон 3/2004 нарушава определени разпоредби на член 3 от Директивата, по-конкретно като допуска плащането за някои хранителни и бързооборотни стоки да бъде отлагано с деветдесет дни и като едва от 1 юли 2006 г. ограничава срока за плащане до шестдесет дни.

16. След като не получава отговор на това писмо, Комисията издава мотивирано становище на 19 декември 2005 г.

17. След като разглежда изпратения на 7 февруари 2006 г. от Испания отговор на мотивираното становище, на 15 септември 2006 г. Комисията предявява настоящия иск.

18. Тя моли Съда:

— да установи, че като разрешава съгласно Закон 3/2004 деветдесетдневен срок за плащане на хранителни стоки, които не са пресни или нетрайни, и на бързооборотни стоки и като отлага влизането в сила на определени разпоредби за 1 юли 2006 г., Кралство Испания не изпълнява задълженията си по член 3, параграфи 1, 2 и 4 от Директивата,

— да осъди Кралство Испания да заплати съдебните разноски.

19. В исковата молба се твърди, че деветдесетдневният срок нарушава член 3, параграфи 1 и 2, докато отлагането нарушава член 3, параграфи 1, 2 и 4.

20. Комисията моли да се проведе съдебно заседание, което е проведено на 13 февруари 2008 г.

Нарушава ли деветдесетдневният срок член 3, параграфи 1 и 2 от Директивата?

21. Комисията твърди, че са нарушени както член 3, параграф 1, така и член 3, параграф 2 от Директивата. Според мен обаче само твърдението за нарушение на втората разпоредба е подкрепено с доводи.

22. Комисията счита, че Испания се възползва от възможността по член 3, параграф 2 от Директивата и определя специална категория договори — тези относно хранителните стоки, които не са пресни или нетрайни, и относно бързооборотните стоки, — които се уреждат с тази разпоредба. Въпреки това испанското законодателство не отговаря на условията по член 3, параграф 2.

23. От довода на Комисията може да се заключи, че според нея Испания избира втората възможност, предвидена в член 3, параграф 2, като разрешава сроковете за плащане да бъдат удължени от 60 на 90 дни (доколкото първата възможност забранява удължаване над 60 дни). Член 17 от Закон 7/1996 (изменен) обаче не „определя задължителен лихвен процент, който надхвърля значително законния процент“, както се изисква по отношение на втората възможност. Вместо това се изисква длъжникът да осигури „икономическа компенсация“ на доставчика за подълия срок за плащане. Комисията твърди, че този израз е неточен и предоставя слаба защита за кредитора. Ето защо член 17, параграф 3 от Закон 7/1996, изменен със Закон 3/2004, нарушава член 3, параграф 2 от Директивата.

24. Испания твърди, че член 17, параграф 3 от Закон 7/1996 не цели да транспонира член 3, параграф 2 от Директивата. Въпреки това предназначението му е да улесни постигането на целите на Директивата. Съгласно съображения 18 и 19 от Директивата свободата на договаряне по принцип е зачетена при спазване на ограниченията, предвидени срещу злоупотребата във вреда на кредитора. Член 17, параграф 3 ограничава договорната свобода, като налага максимални срокове за плащане, за да се избегне продължаващото използване на по-дълги и несправедливи срокове за плащане, които преобладават при търговията на дребно. Така в съответствие с член 3, параграф 4 от Директивата тази разпоредба поставя край на условията, представляващи явна злоупотреба. Освен това член 6, параграф 2 изрично позволява на държавите членки да приемат по-благоприятни разпоредби за кредиторите от необходимите за съобразяване с Директивата.

Директивата

25. Според мен приложимите разпоредби от Директивата трябва да се разбират по следния начин.

26. Съгласно системата, установена с член 3, параграфи 1 и 2 от Директивата, трябва във всички случаи да е възможно да се определи крайната дата за плащане, след която длъжникът трябва да заплати лихва на кредитора.

27. По принцип страните са свободни да определят дата или срок за плащане в техния договор (член 3, параграф 1, буква а).

28. Държавите членки следва да предвидят законов срок от 30 дни, който да се прилага в случаите, когато страните не са уговорили друг срок, тоест не са упражнили тази свобода (член 3, параграф 1, буква б).

29. Член 3, параграф 2 от Директивата предоставя на държавите членки възможност да удължат този срок най-много до 60 дни по отношение на определени категории договори, при условие че или забранят на страните по договора да надвишават този срок или определят възпиращ задължителен лихвен процент

за плащанията, които са направени след изтичането на този срок. Тези две условия засягат въпроси, които страните обикновено са свободни да определят по договорен път. Ясно е обаче, че 60-дневният срок *сам по себе си* не е ограничение на свободата на договаряне, а алтернатива на срока в член 3, параграф 1, буква б) от Директивата, предвиден за случаите, когато страните не са уговорили друг срок.

30. Такова удължаване на срока до 60 дни, при положение че не е предвидено друго, е по-малко благоприятно за кредиторите, отколкото прилагането иначе на 30-дневния срок, при положение че не е предвидено друго. Възможността за quid pro quo да избира „максимум 60 дни“ като срок за плащане означава *или* че държавите членки трябва да изключат свободата на договаряне при определянето на срока за плащане, който надвишава 60 дена, *или* трябва да са сигурни, че (каквото иначе страните могат да искат да се съгласят) „задължителна лихва, която значително надвишава законната лихва“, ще се приложи при всеки такъв договорен срок след изтичането му. И двете условия са по-благоприятни за кредиторите.

Испанското законодателство

31. От текста на разпоредбите е видно, че 30-дневните срокове, определени както в член 4 от Закон 3/2004 [9], така и в член 17, параграф 1 от Закон 7/1996, изменен със Закон 3/2004 [10], се прилагат при липсата на споразумение между страните. С други думи, те са определени в закона срокове, които се прилагат в случаите, когато страните не са уговорили други срокове. Те са в пълно съответствие с член 3, параграф 1 от Директивата.

32. В член 17, параграф 3 от закон 7/1996 (изменен) плащането за пресните и нетрайните хранителни стоки „в никакъв случай не трябва да бъде отлагано с повече от тридесет дни“. Плащането за другите хранителни стоки и за бързооборотните стоки не трябва „в никакъв случай […] да бъде отлагано с повече от деветдесет дни“. Следователно както тридесетдневният срок, така и деветдесетдневният срок не допускат изключения. Обратно, шестдесетдневният срок, който също е определен за други хранителни стоки и за бързооборотни стоки, допуска изключение: плащането „не трябва да бъде отлагано с повече от 60 дни, освен с изрично споразумение, което предвижда икономическа компенсация […]“.

33. За да бъде уважен искът на Комисията, тя трябва да установи, че 60-дневните и 90-дневните срокове по член 17, параграф 3 от Закон 7/1996 (изменен), срещу които възразява, са продължения на 30-дневния срок в член 17, параграф 1, който се прилага в случаите, в които страните не са уговорили друг срок, точно както 60-

9 — Вж. точка 9 по-горе.
10 — Вж. точка 13 по-горе.

дневният срок по член 3, параграф 2 от Директивата е възможно продължение на 30-дневния срок по член 3, параграф 1, буква б), който се прилага в случаите, когато страните не са уговорили друг срок.

34. Ако 60-дневният и 90-дневният срок в член 17, параграф 3 от Закон 7/1996 (изменен) *не* са продължение на 30-дневния срок, който се прилага в случаите, когато страните не са уговорили друг срок, а единствено ограничения на свободата на договаряне, те са, както твърди Испания, по-благоприятни за кредитора от разпоредбите, необходими за съобразяване с Директивата. Следователно те са допустими съгласно член 6, параграф 2, каквито и други условия да се поставят във връзка с тях и каквато и да е тяхната дата на влизане в сила.

35. От буквалния прочит на член 17, параграфи 1 и 3 от Закон 7/1996 е видно, че второто тълкуване е по-приемливо. При липсата на изрично споразумение член 17, параграф 1 определя общ 30-дневен срок, който се прилага в случаите, когато страните не са уговорили друг срок (като така прилага член 3, параграф 1, буква а) от Директивата), докато член 17, параграф 3 предвижда, че плащането в никакъв случай не може да бъде отлагано с повече от 30, 60 или 90 дни, в зависимост от съответната категория стока (с възможност за удължаване на 60-дневния срок до 90 дни, при условие че бъде уговорена компенсация за доставчика). От само себе си се налага тълкуването, че тези три срока са ограничения по отношение на свободата на страните да договорят дата или срок.

36. Комисията не излага пред Съда достатъчно доводи в подкрепа на обратното тълкуване на испанското законодателство, а именно че 60-дневният и 90-дневният срок са продължения на 30-дневния срок, който се прилага в случаите, когато липсва изрично споразумение между страните. Нито пък представя доказателства, че законодателството е тълкувано по такъв начин от испанските съдилища.

37. При тези обстоятелства не съм склонна да заключа, че Комисията е успяла да установи, че приетите от Испания законодателни разпоредби нарушават член 3, параграф 2 от Директивата.

Нарушение на член 3, параграф 1 от Директивата

38. В исковата си молба Комисията твърди също, че удължаването на срока до 90 дни, предвидено в член 17, параграф 3 от Закон

7/1996 (изменен), противоречи на член 3, параграф 1, но не обяснява защо. От съображенията, които изложих по-горе, е видно, че според мен Комисията не установява, че член 17, параграф 1 от Закон 7/1996 (изменен) се прилага *за всички договори без изключение*. От това следва, че не е налице нарушение на член 3, параграф 1 от Директивата.

40. От моите изводи по първото твърдение за нарушение на Комисията следва, че второто, според мен, също трябва да се отхвърли. Тъй като със 60-дневния срок не се транспонира никаква разпоредба от Директивата, Испания изобщо не е била длъжна съгласно общностното право да въвежда този срок, още по-малко да го въвежда, преди да изтече срокът за транспониране на Директивата.

41. Следователно заключавам, че Испания не нарушава член 3, параграфи 1, 2 и 4, като отлага влизането в сила на определени разпоредби за 1 юли 2006 г.

Нарушава ли Испания член 3, параграфи 1, 2 и 4 от Директивата, като отлага влизането в сила на определени разпоредби за 1 юли 2006 г.?

Съдебни разноски

39. Комисията повтаря, че целта на член 17, параграф 3 от Закон 7/1996 (изменен) е да транспонира член 3, параграф 2 от Директивата. Той обаче отлага прилагането на 60-дневния срок до 1 юли 2006 г. Директивата не допуска частично или постепенно прилагане на своите разпоредби. Така с отложеното прилагане на срока се нарушава член 3, параграфи 1, 2 и 4 от Директивата.

42. Съгласно член 69, параграф 2 от Процедурния правилник загубилата делото страна се осъжда да заплати съдебните разноски, ако е направено такова искане. Според мен искът трябва да се отхвърли и следва да се вземе предвид, че Испания е поискала Комисията да ѝ заплати съдебните разноски.

Заключение

43. Ето защо считам, че Съдът трябва:

— да отхвърли иска,

— да осъди Комисията да заплати съдебните разноски.